

Stolica Apostolska wobec wykorzystywania dzieci – uzupełnienie do raportu CRIN

GABRIELA KÜHN

Fundacja Dzieci Niczyje

Raport wstępny CRIN, międzynarodowej sieci organizacji pozarządowych zajmującej się problematyką praw dziecka, zatytułowany *Stolica Apostolska wobec wykorzystywania seksualnego dzieci: potrzeba sprawiedliwości, odpowiedzialności i zmiany* został opublikowany na początku 2014 roku. Tym samym uwzględnia analizę wydarzeń do grudnia 2013 roku. Tymczasem w minionym i bieżącym roku miały miejsce bardzo ważne wydarzenia wskazujące na to, że Kościół katolicki poważnie reaguje na krytykę i konsekwentnie wypracowuje odpowiedź na wykorzystywanie seksualne małoletnich przez niektórych duchownych. Dlatego bez uzupełniającej informacji o działaniach podjętych przez Kościół, które miały miejsce już po opublikowaniu raportu CRIN, obraz problemu nie byłby kompletny.

W 2014 roku papież Franciszek potwierdził politykę „zero tolerancji” wobec wykorzystywania seksualnego dzieci, a rok wcześniej zmodyfikował przepisy prawa karnego obowiązującego w Państwie Watykańskim. Stolica Apostolska opublikowała statystyki będące próbą określenia skali problemu pedofilii w Kościele, przedłożyła raport Komitetowi Praw Dziecka ONZ i opublikowała komentarz do otrzymanych uwag. W tym samym roku rozpoczęła również działalność powołana przez papieża Komisja ds. ochrony dzieci. Stąd, celem niniejszego uzupełnienia jest podsumowanie działań zaradczych Kościoła wobec problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i wskazanie na ostatnio wprowadzone rozwiązania, w tym również w Polsce. Trzeba przy tym pamiętać, że jest to kontynuacja działań zapoczątkowanych przez Jana Pawła II i Benedykta XVI.

Diagnoza problemu i karalność

Jedenastego kwietnia 2014 roku podczas audiencji dla delegacji Międzynarodowego Katolickiego Biura ds. Dzieci, papież Franciszek przeprosił za wykorzystywanie seksualne, którego dopuścili się duchowni katolicy: „Czuję się w obowiązku poprosić o przebaczenie za zło, które wyrządzili niektórzy księża, za wykorzystanie seksualne dzieci”. Tą stanowczą deklaracją dał przykład i wskazał kierunek działań dla całego Kościoła, a następnie w lipcu spotkał się na długich osobistych rozmowach z dorosłymi ofiarami wykorzystywanymi w dzieciństwie przez duchownych.

W maju 2014 roku podczas obrad komitetu ONZ nad sprawozdaniem Stolicy Apostolskiej nt. przestrzegania Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, arcybiskup Silvano Tomasi, stały przedstawiciel Watykanu przy ONZ, zaprezentował statystyki dotyczące liczby księży, którzy dopuścili się molestowania dzieci. W latach 2004–2013 za czyny pedofilskie wykluczono ze stanu duchownego 848 duchownych, a wobec 2572 podjęto inne kroki dyscyplinarne. Papież Franciszek znowelizował prawo karne Państwa Watykańskiego zastrzegając kary za pedofilię i inne przestępstwa z nią związane. W liście apostolskim *motu proprio* „O jurysdykcji sądowej Państwa Watykańskiego w sprawach karnych” opublikowanym 11 lipca 2013 roku zdefiniował odpowiedzialność karną osób pełniących funkcje publiczne w Państwie Watykańskim i w organach Stolicy Apostolskiej niezależnie od piastowanej godności. Normy wprowadzone przez *motu proprio* weszły do watykańskiego kodeksu karnego z początkiem września tego samego roku. Dotyczą one przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy i pracowników Watykanu, również poza jego granicami. Kościelny proces prowadzony według prawa kanonicznego nie zastępuje śledztwa i procesu prowadzonego przez wymiar sprawiedliwości Państwa Watykańskiego również w sprawie duchownych pracujących poza Watykanem, np. w przedstawicielstwach dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej. Nie zastępuje on również śledztwa i procesu prowadzonego przez państwowy wymiar sprawiedliwości.

W Polsce w styczniu 2015 roku, wyrokiem siedmiu lat więzienia zakończył się proces polskiego księdza oskarżonego o wykorzystywanie seksualne chłopców. Po ogłoszeniu wyroku, Kuria Metropolitalna Wrocławska wydała oświadczenie, w którym zwrócono uwagę na szczegółowe normy postępowania wypracowane przez Kościół w ostatnich latach, zgodnie z którymi sprawy o wykorzystanie seksualne dzieci są przedstawiane do osądu Stolicy Apostolskiej, a konsekwencją uznania zasadności stawianych zarzutów jest wydalenie ze stanu duchownego.

Rzecznik Prasowy Archidiecezji Wrocławskiej podkreślił, że „na każdym, kto posiada wiedzę o tego rodzaju czynach, w tym także czynach osób duchownych, ciąży obowiązek bezzwłocznego powiadomienia odpowiednich władz świeckich, a w przypadku duchownych także władz kościelnych”. Według tych samych zasad postępował ordynariat polowy przy okazji zakończonego w zeszłym roku procesu duchownego, który wykorzystywał seksualnie dzieci w Legionowie. Były ksiądz z kościoła garnizonowego został skazany na 10 lat więzienia.

Komisja ds. Ochrony Dzieci

Piątego grudnia 2013 roku papież Franciszek powołał Komisję ds. ochrony dzieci będącą kontynuacją linii programowej przyjętej przez Benedykta XVI. Jej celem jest doradzanie papieżowi w sprawie zaangażowania Stolicy Apostolskiej w ochronę dzieci, a w szczególności zajęcie się problemem pedofilii, opracowanie metod przeciwdziałania temu problemowi i realizacja polityki odpowiedzialności Kościoła za zaistniałe przypadki. Pierwsze posiedzenie Komisji odbyło się na początku maja 2014 roku, podkreślono na nim znaczenie odpowiedzialności Kościoła za przypadki wykorzystywania seksualnego dzieci. Przewodniczącym został amerykański kardynał Sean O'Malley, a w jej skład weszły osoby duchowne i świeckie z kilkunastu krajów, m.in. teolodzy, lekarze, prawnicy, psycholodzy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, w tym osoba będąca ofiarą wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie. Komisja ds. ochrony dzieci ma na celu wspieranie programów zapobiegających problemowi pedofilii i troskę o ofiary, w odróżnieniu od Kongregacji Nauki Wiary, która od 2001 roku zajmuje się prowadzeniem dochodzeń i procesów w sprawach o wykorzystywanie seksualne dzieci przez duchownych.

Raporty do Komitetu Praw Dziecka ONZ

Dwudziestego piątego lutego 2014 roku, Komitet Narodów Zjednoczonych ds. Praw Dziecka opublikował końcowe uwagi (ang. *concluding observations*) do raportu okresowego Stolicy Apostolskiej z wykonywania Konwencji o Prawach Dziecka (CRC/C/OPSC/VAT/CO/1). Komitet zwrócił w nich uwagę na brak natychmiastowej reakcji Kościoła na sytuacje wykorzystywania seksualnego dzieci przez księży, rekomendując przeprowadzenie przez Komisję ds. ochrony dzieci dokładnej oceny

polityki i procedur stosowanych w takich przypadkach oraz zgłaszanie ich odpowiednim służbom i podawanie do wiadomości publicznej. Stolica Apostolska odniosła się do uwag Komitetu Praw Dziecka w komentarzu z 23 września 2014 roku (N.11399/2014), podkreślając swoje zaangażowanie w obronę praw dzieci, czego wyrazem było między innymi powołanie Komisji ds. ochrony dzieci.

W maju 2014 roku Komitet przeciwko torturom przedstawił końcowe uwagi do raportu Stolicy Apostolskiej dotyczącego wykonywania postanowień Konwencji (CAT/C/VAT/CO/1). Komitet podkreślił wysiłki podjęte przez Watykan w celu zapobiegania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci, w tym powołanie Komisji ds. ochrony dzieci, zwracając równocześnie uwagę na potrzebę doprecyzowania zakresu jej kompetencji, możliwości podawania przez nią do wiadomości publicznej wyników jej działań i konieczności zobowiązania odpowiednich władz do podejmowania szybkich działań zaradczych. Pierwsze posiedzenie Komisji od czasu jej powołania odbyło się w dniach 6–8 lutego 2015 roku. W komunikacie podsumowującym spotkanie podkreślono ukierunkowanie działań Komisji na zwiększenie odpowiedzialności Kościoła za wykorzystywanie seksualne małoletnich, w tym przez seminaria, szkolenia oraz współpracę z Kościołem na poziomie lokalnym mającą na celu wprowadzanie w życie konkretnych zaleceń i wytycznych dotyczących ochrony dzieci i młodzieży.

Działania episkopatu na przykładzie Polski

Należy podkreślić, że księża w poszczególnych krajach są podporządkowani Stolicy Apostolskiej w wymiarze duchowym, a w wymiarze prawa karnego podlegają jurysdykcji krajów, w których przebywają. Tym samym w kontekście ochrony dzieci przed wykorzystywaniem, istotne są działania podejmowane przez poszczególne episkopaty.

W Polsce, w marcu 2014 roku przy krakowskiej Akademii Ignatianum rozpoczęło działalność Centrum Ochrony Dziecka, którego celem jest opracowanie programów prewencji wykorzystywania seksualnego dzieci, wzorów dobrych praktyk prewencyjnych i przygotowanie specjalistycznej pomocy dla pokrzywdzonych. Dyrektorem Centrum jest ojciec Adam Żak SJ, który od czerwca 2013 roku pełni równocześnie funkcję koordynatora ds. ochrony dzieci i młodzieży przy Konferencji Episkopatu Polski. Z inicjatywy Centrum w czerwcu 2014 roku odbyła się konferencja „Jak rozumieć i adekwatnie odpowiadać na wykorzystanie małoletnich w Kościele”, w której uczestniczyli delegowani przez przełożonych

kościelnych duchowni i osoby świeckie. Centrum Ochrony Dziecka, oprócz działalności naukowej, przygotowuje się do uruchomienia kilku punktów kontaktowych, w których osoby pokrzywdzone, wykorzystane seksualnie przez księży będą mogły uzyskać porady prawne i wsparcie psychologiczne ułatwiające zgłoszenie przestępstwa władzy kościelnej.

Ojciec Adam Źak SJ z ramienia Centrum Ochrony Dziecka uczestniczył również w 11. Ogólnopolskiej konferencji „Pomoc dzieciom ofiarom przestępstw” zorganizowanej w październiku 2014 roku przez Fundację Dzieci Niczyje. W wykładzie o prewencyjnej strategii Kościoła wobec wykorzystania seksualnego małoletnich podkreślił, że jej fundamenty, cele i zasady są oparte na Ewangelii, która nakazuje bezwarunkową ochronę dziecka. Niezbędne jest natomiast poznanie i uznanie tego, co się wydarzyło, tak, aby wypracować najskuteczniejsze działania prewencyjne. Zgodnie z założeniami programowymi, 24 stycznia 2015 roku zakończył się pierwszy półtoraroczny kurs „Prewencja i interwencja w dziedzinie ochrony dziecka w środowiskach duszpasterskich”. Podczas mszy świętej sprawowanej z tej okazji prymas Polski abp Wojciech Polak podkreślił, że to szkolenie jest tylko jednym z kroków w trosce o bezpieczeństwo i przeciwdziałanie wykorzystywaniu seksualnemu małoletnich.

Podsumowanie

Stolica Apostolska, a z nią Konferencja Episkopatu Polski, podkreślają konieczność zwiększenia wrażliwości na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży. Działania zaradcze podejmowane w ostatnich latach wskazują na zachodzące zmiany mentalności w Kościele. Niezbędne jest monitorowanie skuteczności podejmowanych przez Kościół działań mających na celu wewnętrzną reformę, pamiętając przy tym, że problem wykorzystywania seksualnego dzieci dotyczy wszelkich miejsc i środowisk, w których dorośli mogą mieć kontakt z dziećmi, czyli kościołów, szkół, placówek edukacyjnych, klubów sportowych, organizacji pozarządowych, jak również hoteli, ośrodków noclegowych itd. Dlatego szczególne znaczenie będą miały inicjatywy otwarte na dialog i łączące starania wielu podmiotów – Kościoła, instytucji państwowych, organizacji pozarządowych, społeczeństwa, prywatnych firm oraz mediów na rzecz wspólnego celu, jakim jest bezpieczeństwo dzieci.

E-mail autorki: gabriela.kuhn@fdn.pl

Źródła informacji:

Archidiecezja Wroclawska, www.archidiecezja.wroc.pl
Centrum Ochrony Dziecka, www.cod.ignatianum.edu.pl
Fundacja Dzieci Niczyje, www.fdn.pl
Katolicka Agencja Informacyjna, www.ekai.pl
Konferencja Episkopatu Polski, www.episkopat.pl
L'Osservatore Romano, www.osservatoreromano.va
Press Vatican, www.press.vatican.va
The Holy Father, www.vatican.va/holy_father/index.htm
UN OHCHR, www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx
Vatican Insider, www.vaticaninsider.it

Child sexual abuse and the Holy See

Cytowanie:

Kühn, G. (2015). Stolica Apostolska wobec wykorzystywania dzieci – uzupełnienie do raportu CRIN. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(1).

Artykuł jest dostępny na licencji *Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska*.